

بررسی عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم

مرضیه چراغعلی^۱

امیر حسین محمد داودی^۲

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۹/۲۵

تاریخ پذیرش: ۹۷/۰۲/۱۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم انجام شده است. این پژوهش از نظر هدف نظری و از نظر روش گردآوری میدانی و از نظر روش اجرا توصیفی از نوع پیمایشی بوده است. از بین ۷۵۰ نفر جامعه آماری دانشجویان مقطع کارشناسی، بر اساس جدول مورگان، تعداد ۲۵۶ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته شامل ۳۷ گویه بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت بوده است. روایی محتوای آن توسط متخصصان تأیید و پایایی آن، با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰,۹۳۴ محاسبه شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، مدل‌یابی معادلات ساختاری با نرم افزار لیزرل استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد سه عامل فردی، محیطی داخل دانشگاه، محیطی خارج از دانشگاه بر اخلاق پژوهشی دانشجویان تاثیر گذارند. طبق نظر دانشجویان دختر فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم در این پژوهش عامل محیطی خارج دانشگاه بیشترین تاثیر و به ترتیب عامل فردی و عامل محیطی داخل دانشگاه کمترین تاثیر را بر اخلاق پژوهشی داشته است.

کلید واژه‌ها: اخلاق پژوهشی، عوامل فردی، عوامل محیطی داخل دانشگاه، عوامل محیطی خارج از دانشگاه.

^۱ گروه مدیریت آموزشی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران

^۲ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران. (نویسنده مسئول) adavoudi838@yahoo.com

مقدمه

تردید نیست که گاهی خطاهای اخلاقی ما را از کشف حقیقت‌های بنیادی و یا مجهول‌های نظری خود باز می‌دارد و از این روی خطای اخلاقی ممکن است ما را از رسیدن به وضع مطلوب پژوهش که همان کشف حقیقت است باز دارد، اما داستان پایبندی به اخلاق در فرآیند پژوهش بیش از آن که ارزش روشی داشته باشد و به کار تامین و تضمین حقیقت یابی آدمیان و یا تدبیر مناسب برای رسیدن به اهداف را داشته باشد، با عمق روح و روان آدمی (در اخلاق فضیلت) و با سود و منفعت عمومی (در اخلاق سودگرایی) و با ساختار و ماهیت سرشت عقلانی آدمی در ارتباط است (جوادی، ۱۳۹۱: ۱۱). آموزش عالی مظهر رشد و توسعه اطلاعات و دانش در جوامع و تأمین کننده قدرت جوامع در عرصه رقابت جهانی می‌باشد، این پدیده رو به رشد به دلیل اهمیت ذاتی که دارد به صورت روز افزونی توسط جوامع مورد توجه قرار می‌گیرد و در عین حال به خاطر تنوع نیازهای جوامع کارکردهای مختلفی را همچون آموزش، پژوهش و توسعه نیروی انسانی شامل می‌شود در بین کارکردهای مختلف آموزش عالی کارکرد پژوهش اهمیت فزاینده‌ای به خود گرفته است. (مطلبی فرد و همکاران، ۱۳۹۱: ۲) در هر جامعه‌ای رشد و شکوفایی مادی و معنوی تمدن‌ها و جوامع بشری در گرو پژوهش است و بین ترقی علمی هر جامعه و با میزان پژوهش و تحقیق در آن جامعه رابطه مستقیمی وجود دارد، در واقع این یکی از راه‌های ارتقای کیفیت و اعتبار پژوهش‌های علمی است. (کلسترام^۱ و فرید لاند، ۲۰۱۰) این پژوهش‌ها نقشی مهم و اساسی در توسعه علمی کشور ایفا می‌کنند. بنابراین رعایت اصول علمی و اخلاقی در انجام پژوهش آنها باعث می‌شود که بتوان به نتایج پژوهش آنها در خلق دانش جدید اعتماد کرد و از این نتایج در جهت توسعه علمی کشور استفاده نمود. در کشورهای پیشرفته، اهمیت رعایت اخلاق در پژوهش تا حدی است که این کشورها به تشکیل کمیته‌های اخلاق در پژوهش جهت نظارت بر انجام طرح‌های پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشجویان اقدام نموده اند (حیدری و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۲). وجود چنین الزاماتی در این کشورها، باعث شد میزان رعایت اصول اخلاق پژوهش رو به بهبود باشد زیرا پژوهش‌های انجام شده نتایج امیدوارکننده‌ای از رعایت اصول اخلاقی در پژوهش‌ها به دست داده‌اند (کلسترام و همکاران، ۲۰۱۰). پژوهش به عنوان فعالیت آگاهانه و موثر به سرنوشت بشر می‌تواند جهت

¹. Kjellstrom

گیری‌های اخلاقی و ضد اخلاقی داشته باشد. دغدغه مسئولیت‌پذیری در فرایند تحقیق، پژوهشگر را نیازمند علم اخلاق می‌سازد (فرامرزی قراملکی، ۱۳۸۳: ۹). پژوهش کلیدترین محور توسعه است و امروزه یکی از سیاست‌های کشورهای پیشرفته، سرمایه‌گذاری برای پژوهش و خلق دانش جدید از طریق آن می‌باشد (توفیقی داریان، ۱۳۸۸: ۱۸). آموزش و پژوهش به عنوان مهم‌ترین رسالت‌های دانشگاه در جهان معاصر، در تربیت موثر دانشجویان و تولید دانش تبلور می‌یابند. امروزه اهمیت پژوهش بدان جهت است که آن را موتور محرکه ملت‌ها می‌دانند. به گونه‌ای که برسررد یکی از دانشگاه‌های آمریکا نوشته‌اند: "توقف در آموزش توقف در زندگی است و توقف در پژوهش توقف در آموزش و زندگی است" همچنان که سقراط نیز بیان کرده است: "زندگی بدون تحقیق و جستار ارزش زیستن ندارد". (خنیفرو دیگران، ۱۳۹۰: ۸۶). اساساً یکی از اهداف و انگیزه‌های دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی، تربیت پژوهشگرانی توانا در امور پژوهشی است تا بتوانند زمینه رشد و توسعه فعالیت‌های پژوهشی را در آن کشور فراهم آورند (محمد داودی، بهادری، ۱۳۹۶: ۱۶۸). از این رو، پژوهش‌های دانشجویان تحصیلات تکمیلی نقش اساسی در نظام آموزشی دانشگاه‌ها ایفا می‌نماید، براساس آمار و اطلاعات، حدود ۵۵ درصد پژوهشگران را دانشجویان تحصیلات تکمیلی تشکیل می‌دهند (فتحی و اجارگاه، عارفی و جلیلی‌نیا، ۱۳۸۹). که میزان قابل توجهی از پژوهش به این گروه از پژوهشگران اختصاص داشته که نقش اساسی در توسعه و پیشرفت علمی کشور دارند. یکی از اصول اساسی مورد نیاز برای پژوهشگران رعایت اخلاق پژوهشی است. نتایج پژوهشی نشان داد که جامعه علمی کشور هنوز به اصول حرفه‌ای پژوهش آشنا نمی‌باشد و همین امر باعث شده است که بسیاری از موارد غیر اخلاقی، عمداً و یا از روی ناآگاهی رخ دهد (اسلامیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۶۶). حوزه اخلاق در پژوهش، قلمرو وسیعی را در بر می‌گیرد و بنابراین لازم است از تصمیم‌گیری برای انجام پژوهش تا گردآوری اطلاعات و انتشار نتایج و ارائه پژوهش به جامعه علمی، مدنظر قرار گیرد. برخی اخلاق در پژوهش را یک اصل عقلانی و قانونی میدانند که به موجب آن مولفان و پژوهشگران نسبت به رعایت حقوق مولف و خالق اثر متعهد و ملزم می‌شوند (محمودی، ۱۳۸۶: ۱۳۲).

اخلاق پژوهش، شاخه‌ای از اخلاق حرفه‌ای است که به بررسی مسائل اخلاقی در حرفه پژوهش می‌پردازد. پژوهش، فرآیند موثر بر سرنوشت بشر است. به همین دلیل، پژوهشگران و موسسه‌های پژوهشی فارغ از دغدغه‌های اخلاقی نیستند. (فرامرزی قراملکی، ۱۳۸۳: ۱۴). اخلاق

پژوهشی، استانداردهای رفتار حرفه ای در پژوهش‌های علمی است که توجه به آن، مانع انحراف احتمالی هرگونه تلاش پژوهشی بوده و مایه اعتماد اینگونه فعالیت‌ها در جامعه می‌باشد؛ از این رو انتظار می‌رود در دانشگاه‌ها که تولید علم یکی از رسالت‌های اصلی آن است، پایبندی به اخلاق پژوهشی سرلوحه فعالیت‌های پژوهشی فعالان آن باشد (داود زاده، ۱۳۹۲). تعاریف متعددی برای اخلاق در پژوهش بیان شده که از جمع بندی تمامی این تعاریف می‌توان به تعریف واحدی رسید که عبارت است از: «مجموعه ویژگی‌های شخصیتی و حرفه ای پژوهشگر که مانع از ارتکاب خطا و سوگیری در طی انجام فرایند پژوهش شده و برخورداری از این ویژگی‌ها می‌تواند پژوهشگر را در تمامی مراحل پژوهش از تصمیم‌گیری برای طرح موضوع پژوهش تا مرحله تدوین گزارش و انتشار نتایج، در مسیر صحیحی هدایت کند».

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در این مقاله تلاش شده که عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی بر اساس ادبیات و مبانی نظری به عوامل فردی و مولفه‌های آن، عوامل محیطی داخل دانشگاه و مولفه‌های آن و همچنین عوامل محیطی خارج از دانشگاه دسته بندی شود که در زیر به شرح خواهیم پرداخت.

عوامل محیطی داخل دانشگاه

- خلاء نظارتی و کنترلی و ضعف مقررات در برابر بی اخلاقی‌های پژوهش

گاهی اوقات قوانین مبهم و ناکافی هستند و یا ضمانت اجرای لازم را ندارند بنابراین پژوهشگر احساس می‌کند چون کارش مشکل قانونی ندارد، پس اخلاقی است. اما قانونی بودن و اخلاقی بودن، با هم معنی یکسانی ندارند (توفیقی داریان، ۱۳۸۸). به عبارت دیگر، نبود سیاست‌های مشخص در برخورد با تخلفات پژوهشی، عدم وجود قوانین و قواعد واضح و صریح در برخورد با سوء رفتارهای پژوهشی در دانشگاه و موسسات پژوهشی، عدم وجود نهادهای متولی پیگیری کننده تخلفات اخلاق پژوهشی نیز عامل موثری در گسترش بد اخلاقی‌های پژوهش است (هیتمن^۱ و لیتوکا^۲، ۲۰۱۱؛ برلینک، ۲۰۱۱).

¹ Heitman

² Litewka

- فشارهای محیطی برای ارتقاء

از عوامل مهم دیگر وقوع سوء رفتار در فرایند پژوهش، می‌توان به فشارهای محیطی برای انتشار مقاله و انجام پژوهش، اشتغال، استخدام و در سطوح بالاتر به منظور ترفیع و ارتقائی اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، باعث شده که برخی به دنبال راه‌های میان بر برای پیشرفت بگردند و اخلاق پژوهشی را نادیده بگیرند (اسلامی اردکانی، ۱۳۹۰: ۴۵) حتی در کشورهای توسعه یافته نیز فشارهای دولت و سازمان‌های اقتصادی علایق پژوهشی را تحت تاثیر قرار می‌دهند و صداقت و راستی را در محیط‌های دانشگاهی زیر سوال می‌برند (مهارتی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴) امروزه تحقیقات جدی هزینه بالایی دارد که در مواردی تنها با حمایت دولت‌ها انجام شدنی است آنها نیز معمولاً منافی در تحقیقات ای داشته باشند تا از آن حمایت نمایند (بهمن آبادی و همکاران، ۱۳۹۳) در بسیاری از کشورهای، بیش و پیش شاهد کنترل شدید دولت، در زمینه محتوا انتشار مورد تحقیق از یک سو و از سویی دیگر، پیروی از دستورات و اصطلاحات آموزشی مورد نظر دولت هستیم.

- عادی شدن و عمومیت و اخلاقی‌های پژوهشی

عامل دیگر عادی شدن سوء رفتارهای پژوهش در جامعه است گاهی، رفتارهای جامعه و بطور ویژه جامعه علمی، به گونه ای است که بعضی از موارد سوء رفتارهای پژوهشی و آموزشی کاملاً عادی شده است و رواج دارد. بویژه در جامعه ما پایگاه‌های علمی فروش مقاله و پایان نامه، پژوهش‌های اینترنتی ارائه شده در دانشگاه، عدم کنترل دقیق توسط اساتید، بی اطلاعی افراد از منشورهای اخلاقی و گاه رفتار اساتید در مواجهه با دانشجویان، همگی حاکی از عادی شدن ارتکاب سوء رفتارهای آموزشی و پژوهشی هستند. این عادی شدن و عمومیت یافتن به دلیل نبود پیامدهای مشخص و عواقب شدید برای پژوهشگران است که در پژوهش خود دست به چنین رفتاری می‌زنند (مهارتی و همکاران، ۱۳۹۳: ۳)

عوامل محیطی خارج از دانشگاه

- سوء استفاده از فناوری‌های جدید

اگرچه بروز رفتارهای خلاف اخلاق پژوهشی تاریخی طولانی دارد اما ورود تکنولوژی‌های جدید و اینترنت به عرصه پژوهش انگیزه و سهولت بیشتری را برای افراد در جهت کپی کردن و ارتباط با اینترنت و در نتیجه انجام رفتار غیر اخلاقی پدید آورده است. (بابالوا^۱، ۲۰۱۲) بسیاری از صاحب نظران

¹ Babalola

سهولت استفاده از فناوری اینترنت را از اصلی ترین عوامل بروز پدیده است ببرد علمی و رشد رو به گسترش آن می‌دانند. پیدایش و ظهور فناوری اینترنت اثری شگرف بر روش‌هایی ایجاد، سازمان دهی، دستیابی و انتشار اطلاعات داشته است. (برلینک، ۲۰۱۱) سهولت استفاده از تکنولوژی اینترنت و نسخه برداری آسان از کار دیگران و افزایش تعداد سایتهای ارائه دهنده نسخه الکترونیکی مقالات^۱ به عنوان عامل اصلی و اول در افزایش دزدی و اقتباس در نتیجه ارتکاب تخلفات پژوهشی شناخته شده است. (بوهنر^۲، ۲۰۱۱) البته باید در نظر گرفت که رشد فناوری به خودی خود نمی‌تواند به عنوان یکی از عوامل ارتکاب دستبرد علمی محسوب شود بلکه بیشتر صاحب نظران، افزایش میزان دستبرد علمی را تا حد بسیاری مربوط به استفاده نادرست از فناوری می‌دانند که معمولاً این استفاده نابه جا از فناوری اینترنت معمولاً آگاهانه صورت می‌گیرد. (لاریجانی و همکار، ۱۳۸۶)

– تاثیر فرهنگ‌های متفاوت در اخلاق پژوهش

از دیگر عواملی که بطور کلی در جامعه بر نحوه رعایت اخلاق پژوهش موثر است، برداشت‌های متفاوت فرهنگی در جوامع مختلف است. به عنوان مثال سرقت ادبی که به عنوان یک رفتار سوء پژوهشی می‌باشد در جامعه ای نسخه برداری تحت الفظی از یک عبارت با یک قسط کوچک از یک عبارت که منبع آن ذکر شده است. (برلینک، ۲۰۱۱) گاهی دیدگاه‌های فلسفی متفاوت نسبت به اطلاعات و استفاده آن در جامعه، به عنوان عاملی برای نادیده گرفتن برخی قراردادهای بین المللی در زمینه اخلاق پژوهش در نظر گرفته می‌شود. (هیتمن و همکار، ۲۰۱۱) برلینک معتقد است که باید سرقت ادبی و کدهای اخلاقی باید در بستر فرهنگی خود مورد بررسی قرار گیرد. سوء رفتارهای پژوهش و دستبرد علمی را جزء موارد اخلاقی در نظر می‌گیرند و اخلاق در تبادل با بافت جامعه و نظام آموزشی کسب می‌شود. (برلینک، ۲۰۱۱).

– پژوهش و نگرش به غیر فارسی (منظور ترجمه به لاتین است)

اما در مواردی عدم رعایت اخلاق پژوهشی آگاهانه و با انگیزه‌های مختلفی صورت می‌گیرند. یکی از این موارد زمانی است که پژوهشگر می‌خواهد مقاله خود را به زبانی غیر از زبانی اصلی و مادری خود به زبان دوم نوشته و برای مجله ای ارسال و چاپ نماید.

¹ www.buyapers.com/Bayapapers.com

² Bohner

باتوجه به طراحی نرم افزارهای مختلف برای شناسایی سوءرفتارهای پژوهشی و سرقت ادبی، به گفته مارکوچ رئیس کمیته اخلاق در انتشارات، ۳۰ تا ۴۰ مورد سرقت ادبی در طی سال گذشته صورت گرفته است این افراد برای تبرعه خود معمولاً ادعا می‌کنند که انگلیسی من خیلی ضعیف است، ترجیح دادم از واژگان کسی که نسبت به من ارشدتر است استفاده نمایم غافل از اینکه کارها آنها نقض قانون مالکیت معنوی را اخلاق پژوهش است (اسلامیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۷). استدلال دیگری که بسیاری از این پژوهشگران دارند رسم امانت داری و تعهد داشتن به اصل مفهوم است که می‌خواهند کلمات درست بیان شوند که البته تاحدودی این دلیل قابل قبول است (هیتمن و لیتوکا، ۲۰۱۱).

مروری بر مطالعات انجام شده، بویژه در ایران، بیانگر این است که بیشترین توجه به اخلاق پژوهش در حوزه علوم پزشکی می‌باشد، در حالیکه به نظر می‌رسد اخلاق پژوهش در حوزه علوم اجتماعی و انسانی، کم ارزش تر از علوم پزشکی نیست و هر پژوهشگری حتی پژوهشگرانی که مستقیماً با مشارکت کنندگان پژوهش‌هایشان سروکار ندارند، ممکن است در روند پژوهش، در ارتباط با تأمین منابع مالی، گردآوری داده‌ها، انتخاب یا گزارش داده‌ها و غیره با مشکلات اخلاقی مواجه شوند و از آنجا که در پژوهش علوم اجتماعی، پژوهشگران به طور مستمر با مجموعه‌های از مسائل اجتماعی-سیاسی پیرامون خود و نفوذ نسبی این مسائل در تصمیم‌گیری‌هایشان در مورد پژوهش روبرو هستند، وجود رابطه‌ای تنگاتنگ بین مسائل اخلاقی و پژوهش، به طور کلی احساس می‌شود. در فرایند پژوهش با مسائلی مواجه هستیم که پاسخ به آنها را باید از علم اخلاق فرا گرفت. مسائلی همچون: آیا به لحاظ اخلاقی مجاز به تحقیق در هر امری هستیم؟ آیا هر گونه پژوهش مجاز است؟ آیا به هر روشی (فرض اثر بخشی حرفه‌ای) میتوان فرایند تحقیق را هدایت کرد؟ آیا آزمایش را در خصوص هر فردی می‌توان انجام داد؟ آیا توافق آگاهانه شرکت کنندگان در پژوهش لازم است؟

در پژوهشی که جاویدی و بهمن‌آبادی (۱۳۹۳) با هدف بررسی میزان رعایت اصول اخلاقی در رساله‌های دکتری علوم انسانی در دانشگاه فردوسی مشهد به روش تحلیل محتوا انجام شد، پژوهشگران خاطر نشان کرده‌اند که در حدود (۰/۰۷۵) از رساله‌های دکتری برخی از معیارها همچون موضوع گمنامی آزمودنی‌ها، رعایت رازداری، مشخص بودن روش گردآوری داده‌ها، گزارش اعتبار ابزار پژوهش، مشخص بودن روش تحلیل داده‌ها، همسو بودن روش تحلیل داده‌ها با روش اجرای پژوهش

و داشتن تعهدنامه اخلاقی مورد توجه قرار گرفته و بقیه موازین اخلاق پژوهش همچون حقوق آزمودنی‌ها، استناددهی و ارجاع مورد غفلت واقع شده است.

محمد داودی و همکاران (۱۳۹۳) پژوهشی تحت عنوان رابطه‌ی اخلاق پژوهشی و هوش معنوی با روحیه علمی دانشجویان دانشکده اقتصاد و مدیریت دانشگاه علوم و تحقیقات انجام داده اند که نتایج تقویت هوش معنوی با تأثیری که بر بهبود رعایت موازین اخلاق پژوهشی دانشجویان دارد، می‌تواند در ارتقاء روحیه علمی ایشان در محیط‌های دانشگاهی تأثیر مثبت و مستقیمی داشته باشد.

مهارتی و همکاران (۱۳۹۳) پژوهش تحت عنوان بررسی اخلاق در فرایند پژوهش علمی انجام دادند که نتایج به شرح زیر است: در تمامی پژوهش‌های علمی، رعایت فرایند علمی پژوهش، امری ضروری و غیرقابل انکار می‌باشد، که بایستی توسط همه پژوهشگران مورد توجه قرار گیرد. مطابق با یافته‌های تحقیق آنها، نقشه تحقیق و پژوهش درست، در بالابردن همه جانبه جایگاه علمی جامعه بدیهی بوده و رعایت شرایط اجرای پژوهش خوب بر عهده محققان پژوهشگران می‌باشد. پژوهشگران باید در رابطه با فعالیتهای پژوهشی خود در برابر خداوند سبحان، خود، دانشگاه، پژوهشگاه یا محل انجام پژوهش، همکاران، دانشجویان و جامعه علمی پاسخگو باشند. در این راستا، ضمن آگاهی و رعایت اصول علمی حاکم بر فرایند پژوهش، بایستی مطابق با مبانی اخلاق پژوهشی عمل کرده و در راه تعمیق و گسترش این اصول و مبانی کوشا باشند آشنایی با وظایف اخلاقی پژوهش و همچنین سوء رفتارهای احتمالی در هر مرحله از فرایند پژوهش نخستین گام موثر در راه افزایش اخلاق مداری در پژوهش‌های علمی می‌باشند.

قاسم زاده و همکاران (۱۳۹۲) پژوهش تحت عنوان میزان رعایت موازین اخلاق در پژوهش در طرحنامه‌های تحقیقاتی انجام دادند که نتایج با شرح زیر است: بخش ملاحظات اخلاقی در طرحنامه‌های مورد توجه قرار گرفته و تکمیل شده بود آزمودنی‌ها در ۶۸/۴ درصد موارد از شرکت در مطالعه آگاه می‌شدند. و در ۶۶/۸ درصد موارد کسب رضایت آگاهانه پیش بینی شده بود که ۵۰/۹ درصد آن کتبی بود. اخذ رضایت آگاهانه در میان کارآزمایی‌های بالینی ۸۰ درصد بود که ۸۵/۵ درصد آن‌ها به صورت کتبی بودند از بین ۶۰ کارآزمایی بالینی، ۳۸ درصد (۶۳/۳ درصد) به کمیته‌ی اخلاق پژوهش ارجاع و تاییدیه‌ی کمیته‌ی اخلاق داشتند رعایت اصول اخلاق در پژوهش در این مطالعه نسبت به مطالعات مشابه پیشین مورد توجه و دقت بیش تری قرار گرفته است که به نظر میرسد این امر ناشی از تاسیس و فعالیت کمیته‌های منطقه‌ای اخلاق از سال ۸۲ به بعد باشند اما برای نزدیک

کردن این نتایج به استانداردهای موجود، برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای پژوهشگران و نظارت دقیق‌تر کمیته‌های اخلاق به ویژه در کارآزمایی‌های بالینی و مطالعات حیوانی سودمند خواهد بود.

پژوهش یاربورویگ^۱ و همکار (۲۰۱۳) با عنوان آموزش اخلاق پژوهشی بهتر: تمرکز بر آموزش عالی، مفید برای دانشمندان در گزارش اخیر کمیسیون ریاست جمهوری ایالات متحده نشان می‌دهد که مطالعه مسائل مهم و برجسته بیولوژیکی چه تأثیر مهمی بر جامعه پژوهشی جهت لذت بردن از "اعتماد به نفس بدست آمده" از مردم دارد و همچنین اینکه چگونه ایجاد یک "فرهنگ مسئولیت" می‌تواند به کسب اعتماد به نفس کمک کند. این تعیین کننده یک نقش عمده برای شناسایی "اخلاقیت، انعطاف پذیری و نوآورانه بودن" اخلاق آموزشی در ایجاد فرهنگ مسئولیت است. دیگر گزارشات اخیر دولتی از ملت‌های مختلف، اظهار نظرهای مشابهی برای تاکید مجدد اخلاق آموزشی در مسائل علمی را نشان می‌دهد. ما با اهداف پیش بینی شده در این گزارش بحث می‌کنیم که چرا برخی نگرش‌های مشترک اخلاق آموزشی به صورت ناموفق در علوم رتبه بندی شده است. از این رو، ما یک رویکرد را با نگرش ویژه در آموزش عالی به عنوان مخالفت با دانشمندان بد توصیف می‌کنیم و ما همچنین اخلاق آموزشی خودمان در اختیار می‌گیریم که فکر می‌کنیم این امر برای پیگیری الهام بخش و مسئولیت پذیرانه علم قابل اعتماد به نفس بهتر باشد.

در تحقیق لاورنس^۲ (۲۰۱۱) پژوهش تحت عنوان ارزیابی میزان گزارش اصول اخلاقی و رضایت آگاهانه در مقالات منتشر شده در سه مجله کایروپکتیک در سال ۲۰۰۸ انجام داد که نتایج به شرح زیر است: از ۵۰ مقاله دارای آزمودنی انسانی، در ۴۴ مقاله (۸۸ درصد) تاییدیه کمیته اخلاق وجود داشت در ۲۸ مقاله (۵۶ درصد) رضایت آگاهانه اخذ شده بود.

در چند سال اخیر در نظام آموزشی عالی کشورمان تلاش‌های خوبی جهت تبیین این اصول، فرهنگ سازی آن و اقدامات سلبی جهت ممانعت از انتشار رفتارهای ناشایست پژوهشی در میان دانشجویان آغاز شده است ولیکن از نظر پژوهشگر این اقدامات در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور هنوز به حد اعلا نرسیده است، اهتمام افزونتری میطلبد و نیازمند انجام مطالعات بیشتر بر مبنای ویژگی‌های خاص محیط‌های علمی کشورمان است و این براساس پژوهشگر بنابر علاقه شخصی اقدام به مشاهده و توجه بیشتر بر وضعیت موجود عوامل‌های اخلاق پژوهشی بر دانشجویان

1 . Yarborough

2 . Lawrence

دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم و چگونگی تاثیر آن بر اخلاق پژوهشی است. از دیگر دغدغه پژوهشگر بررسی عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم شامل: عوامل فردی، عوامل محیطی داخل دانشگاه، عوامل محیطی خارج از دانشگاه میباشد که از طریق سرمایه گذاری در این مسیر شاهد ارتقای اخلاق پژوهشی در میان دانشجویان و جامعه دانشگاهی کشورمان باشیم. بنابر آنچه که به عنوان دغدغه محقق بیان شد تحقیق حاضر درصدد آن است که چه عواملی بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟ برای بررسی این سوال، مدل مفهومی تحقیق در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

سؤال اصلی پژوهش:

تا چه میزان عوامل بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

سئوالات اختصاصی:

سوال اختصاصی ۱:

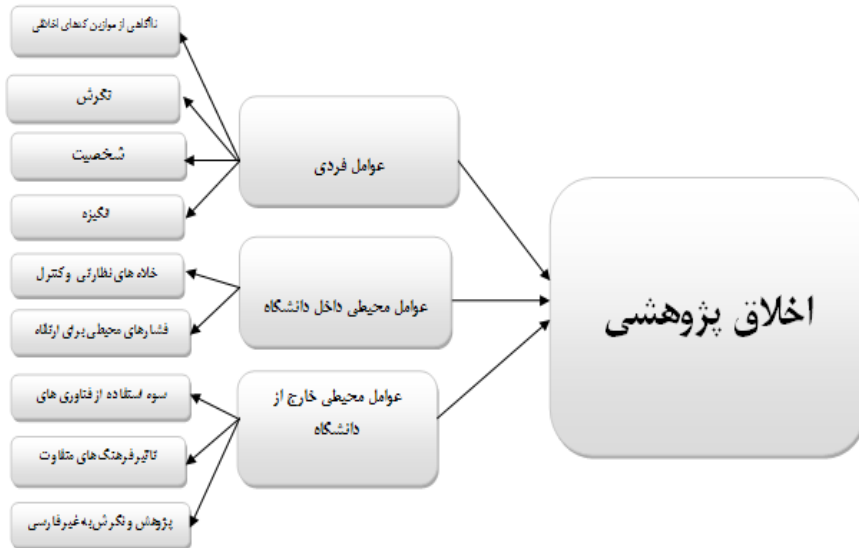
تا چه میزان عوامل فردی بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

سوال اختصاصی ۲:

تا چه میزان عوامل خارج از دانشگاه بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

سوال اختصاصی ۳:

تا چه میزان عوامل محیط داخل دانشگاه بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، نظری و از لحاظ روش گردآوری داده‌ها میدانی و روش اجرا توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دختر مقطع کارشناسی دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم به تعداد ۷۵۰ نفر می‌باشند. از این تعداد بر اساس جدول مورگان تعداد نمونه ما ۲۵۶ نفر در نظر گرفته شده است که به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق‌ساخته شامل ۳۷ گویه بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت استفاده شده است. روایی محتوای آن توسط متخصصان تأیید و پایایی آن، با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰,۹۳۴ محاسبه شده است. از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف استفاده شده است. سپس به منظور تحلیل و پاسخگویی به سوالات پژوهش، تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری با نرم افزار لیزرل به کار برده شده است.

یافته‌ها

جدول ۱: نتایج آزمون نرمال بودن مولفه‌های اخلاق پژوهشی

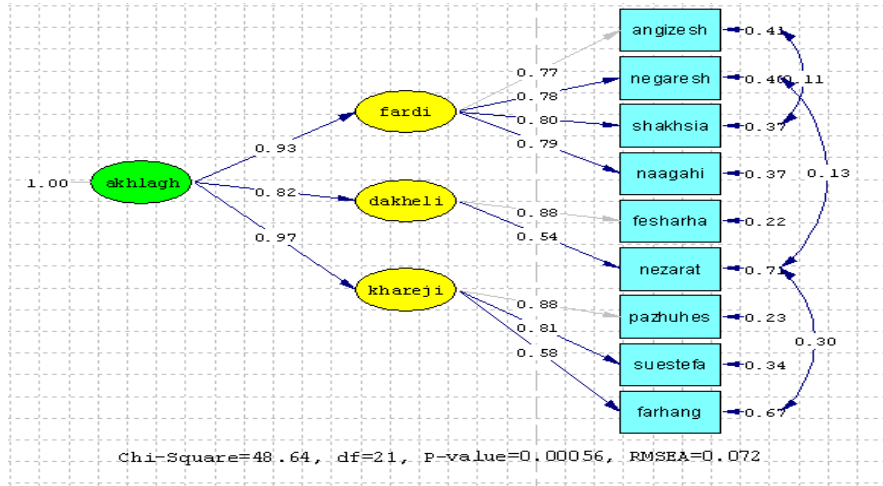
نتیجه آزمون	کولموگروف-اسمیرنوف		متغیرها
	اماره	sig	
نتیجه آزمون	۰,۹۶۱	۰,۳۱۵	انگیزش
$p > 0.05$ و نرمال است			

نگرش	۰,۹۶۵	۰,۳۰۹	$p > 0/05$ و نرمال است
شخصیت	۱,۲۴۷	۰,۰۸۹	$p > 0/05$ و نرمال است
ناآگاهی از موازین و کدهای اخلاقی	۱,۳۵۲	۰,۰۵۱	$p > 0/05$ و نرمال است
عوامل فردی (کل)	۰,۲۶۹	۱,۰۰۰	$p > 0/05$ و نرمال است
فشارهای محیطی و رقابت برای ارتقاء	۰,۹۷۹	۰,۲۹۳	$p > 0/05$ و نرمال است
خلاء نظارتی و کنترلی و ضعف مقررات در برابر بی اخلاقی‌ها	۰,۸۲۱	۰,۵۱۱	$p > 0/05$ و نرمال است
عوامل محیطی داخل دانشگاه (کل)	۱,۱۵۵	۰,۱۳۹	$p > 0/05$ و نرمال است
پژوهش و نگارش به غیر فارسی	۰,۸۵۰	۰,۴۶۵	$p > 0/05$ و نرمال است
سوء استفاده از فناوری‌های جدید	۱,۱۳۶	۰,۱۵۱	$p > 0/05$ و نرمال است
تاثیر فرهنگ‌های متفاوت در اخلاق پژوهش	۱,۳۳۴	۰,۰۵۷	$p > 0/05$ و نرمال است
عوامل محیطی خارج از دانشگاه (کل)	۰,۲۵۲	۱,۰۰۰	$p > 0/05$ و نرمال است

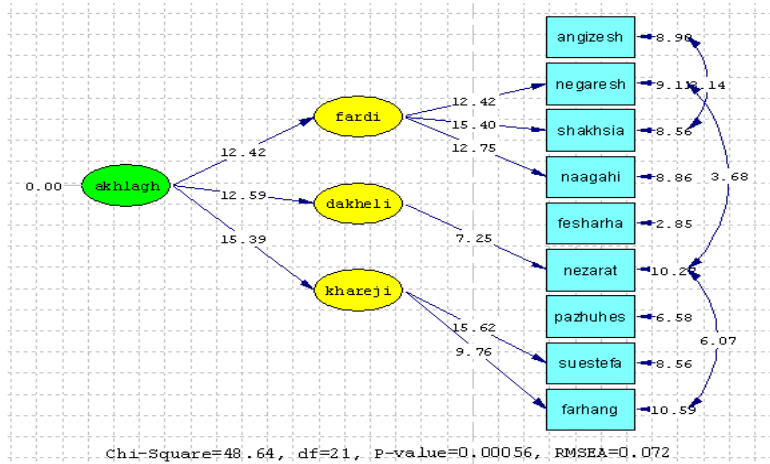
همانطور که در جدول ۱ گزارش شده است سطح معنی داری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برای کلیه مولفه‌ها بزرگتر از $0/05$ می‌باشد. در نتیجه توزیع مشاهده شده این متغیرها با توزیع نظری یکسان است و تفاوتی بین این دو وجود ندارد. بنابراین می‌توان گفت این متغیرها از توزیع نرمال برخوردار هستند.

سوال اصلی پژوهش: تا چه میزان عوامل بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

الف) مدل کلی در حالت برآورد استاندارد: شکل ۲ مدل تحلیل عاملی مرتبه دوم برای عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی را در حالت تخمین ضرایب استاندارد نشان می‌دهد. کلیه متغیرهای این مدل به دو دسته‌ی پنهان (بیضی) و آشکار (مستطیلها) تبدیل می‌شوند. مدل در حالت تخمین استاندارد نشان دهنده میزان همبستگی متغیرها است.

شکل ۲: مدل تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی در حالت برآورد استاندارد (ب) مدل کلی در حالت ضرایب معناداری: شکل ۳ مدل تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم را در حالت معناداری ضرایب (t-value) نشان می‌دهد. این مدل در واقع تمامی معادلات اندازه‌گیری مرتبه اول و دوم (بارهای عاملی) را با استفاده از آماره t، آزمون می‌کند. بر طبق این مدل، در صورتی که مقدار قدرمطلق آماره t مسیر از ۱/۹۶ بزرگتر باشد، ضریب مسیر و بار عاملی در حالت استاندارد در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار می‌باشد. اگر مقدار آماره t خارج بازه ۱/۹۶- تا ۱/۹۶+ قرار گیرد.

شکل ۳: مدل تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم برای عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی در حالت ضرایب معناداری مدل پژوهش در حالت معناداری، نشان می‌دهد که مقادیر محاسبه شده t برای هر یک از بارهای عاملی بالای ۱/۹۶ است. بنابراین تمامی بارهای عاملی در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار هستند.

نتیجه از آنجایی که تمام ضرایب معنا دار شده اند، تک تک عوامل و مولفه‌های ارائه شده، عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی به شمار می‌روند. قابل ذکر است که مسیرهای حذف شده مدل در حالت معنی داری، مربوط به پارامترهایی هستند که در برآورد مدل تثبیت شده‌اند و در دیاگرام مسیر در حالت ضرایب استاندارد با رنگ خاکستری نشان داده می‌شوند. از اینرو مقدار t برای آنها محاسبه نمی‌شود. به همین دلیل از دیاگرام مسیر در حالت معنی‌داری حذف شده‌اند. (ج) ارزیابی برازش مدل: برای آنکه نشان دهیم این مقادیر به دست آمده تا چه حد با واقعیت‌های موجود در مدل تطابق دارد، باید شاخص‌های برازش مورد مطالعه قرار گیرد.

جدول ۲: شاخص‌های برازش مربوط به کل مدل

نام شاخص	برآوردها	حد مجاز
مجذور کای χ^2	$\chi^2 = 48/64$ df=21 P=0/001	P>0/05
مجذور کای بر درجه‌ی آزادی	۲/۳۲	کمتر از ۵
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد RMSEA	0/072	کمتر از 0/08
نیکویی برازش GFI	0/96	بالاتر از 0/9
نیکویی برازش اصلاح شده AGFI	0/91	بالاتر از 0/9
برازندگی نرم شده NFI	0/98	بالاتر از 0/9
برازندگی نرم نشده NNFI	0/98	بالاتر از 0/9
ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد SRMR	0/036	کوچکتر از 0/05
برازندگی تطبیقی CFI	0/99	بالاتر از 0/9

از آزمون χ^2 اغلب به عنوان شاخص نیکویی برازش نام برده می‌شود. این شاخص به سادگی نشان می‌دهد که آیا مدل ساختار روابط میان متغیرهای مشاهده شده را توصیف می‌کند یا خیر. آزمون χ^2 دو این فرض صفر را می‌آزماید که بین ماتریس کواریانس نمونه و ماتریس کواریانس ضمنی (جامعه) تفاوت وجود ندارد. با توجه به جدول فوق، مقدار مجذور کای با درجه آزادی ۲۱ برای این مدل ۴۸/۶۴ و سطح معنی داری آن ۰/۰۰۱ برآورد شده که در سطح ۰/۰۵ معنی دار است. بنابراین فرض صفر رد می‌شود و نتیجه می‌گیریم آزمون مجذور کای برازش دقیق مدل را با داده‌های مشاهده شده رد می‌کند. برخی از محققان از نسبت مجذور کای بر درجه‌ی آزادی (χ^2/df) به عنوان

شاخصی جایگزین استفاده می‌کنند. در مورد نسبت مجذور کای به درجه آزادی مقدار زیر ۳ قابل قبول است و حتی تا مقدار ۵ نیز به عنوان برازش معقول توصیه می‌شود (بولن، ۱۹۸۹). نسبت مجذور کای به درجه آزادی در مدل حاضر برابر ۲/۳۲ محاسبه شده است که نشان دهنده برازش قابل قبولی برای مدل می‌باشد. همچنین شاخص ریشه خطای میانگین مجذورات تقریب RMSEA برای مدل‌های خوب ۰/۰۵ است. در صورتی که بین ۰/۰۵ تا ۰/۰۸ باشد، برازش قابل قبول، اگر بین ۰/۰۸ تا ۰/۱ باشد، برازش متوسط است و مدلی که در آن این شاخص از ۰/۱ بیشتر باشد، برازش ضعیفی دارد. این شاخص در مدل ارائه شده برابر ۰/۰۷۲ است که نشان می‌دهد مدل از برازش قابل قبول برخوردار است. SRMR برای این مدل ۰/۰۳۶ برآورد شده که مقادیر کوچکتر از ۰/۰۵ نشان از تبیین نسبتاً مناسب کوواریانس‌ها دارد. سایر شاخصها نیز می‌بایستی از ۰/۹ بیشتر باشند که در مدل پژوهش این شرط برآورده شده است. رویهم رفته می‌توان گفت در مجموع مدل ارائه شده مدل مناسبی است و داده‌های تجربی اصطلاحات به خوبی با آن منطبق می‌باشند. به منظور بررسی میزان تاثیر عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم از نتایج و خروجی‌های مدل‌یابی معادلات ساختاری، در بخش ساختاری مدل استفاده می‌شود. نتایج بخش ساختاری مدل شامل ضرایب استاندارد، آماره t ، سطح معنی‌داری و نتیجه تأیید یا عدم تأیید ضرایب در جدول ۲ خلاصه شده است. شاخصی که بار عاملی بالاتری داشته باشد، سهم بیشتری در اندازه‌گیری سازه مربوطه ایفا می‌کند.

جدول ۳: نتایج بخش ساختاری مدل عوامل موثر بر اخلاق پژوهشی (بارهای عاملی مرتبه دوم)

متغیر	عوامل	بار عاملی	خطا	آماره t	R^2	sig	نتیجه
اخلاق پژوهشی	عوامل فردی	۰/۹۳	۰/۰۷۱	۱۲/۴۲	۰/۱۸۶	<۰/۰۵	معنادار
	عوامل محیطی داخل دانشگاه	۰/۸۲	۰/۰۶۴	۱۲/۵۹	۰/۱۶۷	<۰/۰۵	معنادار
	عوامل محیطی خارج از دانشگاه	۰/۹۷	۰/۰۶۳	۱۵/۳۹	۰/۹۴	<۰/۰۵	معنادار

بر اساس اطلاعات جدول ۳ استنباط می‌گردد که بالاترین ضریب استاندارد (بار عاملی) متعلق به "عوامل محیطی خارج از دانشگاه" (۰/۹۷) است که تاثیر آن با توجه به مقدار $p < ۰/۰۵$ و $t = ۱۵/۳۹$ معنادار شده است. با توجه به مقدار ضریب تعیین، "عوامل محیطی خارج از دانشگاه" ۹۴ درصد واریانس اخلاق پژوهشی را تبیین می‌کند. بنابراین بیشترین تاثیر را بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم دارا می‌باشد. ضریب استاندارد (بار عاملی) "عوامل فردی" (۰/۹۳) است که تاثیر آن با توجه به مقدار $p < ۰/۰۵$ و $t = ۱۲/۴۲$ معنادار شده است.

با توجه به مقدار ضریب تعیین، " عوامل فردی " ۸۶ درصد واریانس اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم را تبیین می‌کند. کمترین ضریب متعلق به " عوامل محیطی داخل دانشگاه " (۰/۸۲) است که تاثیر آن با توجه به مقدار $p < 0/05$ و $t = 12/59$ معنادار شده است. با توجه به مقدار ضریب تعیین، " عوامل محیطی داخل دانشگاه " ۶۷ درصد واریانس اخلاق پژوهشی را تبیین می‌کند. بنابراین کمترین تاثیر را بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم دارا می‌باشد.

سوال اختصاصی ۱: تا چه میزان عوامل فردی بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

جدول ۴: نتایج مربوط به بررسی تاثیر عوامل فردی بر اخلاق پژوهشی

متغیر	عوامل	بار عاملی	خطا	آماره t	R ²	sig	نتیجه
عوامل فردی	انگیزش	۰/۷۷	-	-	۰/۵۹	< ۰/۰۵	معنادار
	نگرش	۰/۷۸	۰/۰۴۹	۱۲/۴۲	۰/۶۰	< ۰/۰۵	معنادار
	شخصیت	۰/۸۰	۰/۰۴۷	۱۵/۴۰	۰/۶۴	< ۰/۰۵	معنادار
	ناآگاهی از موازین و کدهای اخلاقی	۰/۷۹	۰/۰۵۳	۱۲/۷۵	۰/۶۳	< ۰/۰۵	معنادار
اخلاق پژوهشی	عوامل فردی	۰/۹۳	۰/۰۷۱	۱۲/۴۲	۰/۸۶	< ۰/۰۵	معنادار

بر اساس اطلاعات جدول ۴ استنباط می‌گردد که ضریب استاندارد (بار عاملی مرتبه دوم) " عوامل فردی " ۰/۹۳ برآورد شده است که تاثیر آن با توجه به مقدار $p < 0/05$ و $t = 12/42$ معنادار است. با توجه به مقدار ضریب تعیین (R²)، " عوامل فردی " ۸۶ درصد واریانس اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم را تبیین می‌کند. مولفه‌های "انگیزش"، "نگرش"، "شخصیت" و "ناآگاهی از موازین و کدهای اخلاقی" دارای تاثیر معناداری بر عوامل فردی می‌باشند. از میان مولفه‌های عوامل فردی، مولفه " شخصیت " دارای بیشترین بار عاملی مرتبه اول (۰/۸۰) می‌باشد. بنابراین از بیشترین سهم در اندازه‌گیری عوامل فردی برخوردار می‌باشد. براساس ضریب تعیین (R²) محاسبه شده ۶۴ درصد واریانس عوامل فردی توسط مولفه "شخصیت" تبیین می‌شود. مولفه " ناآگاهی از موازین و کدهای اخلاقی " دارای بار عاملی مرتبه

اول (۰/۷۹)، مولفه " نگرش " دارای بار عاملی مرتبه اول (۰/۷۸) و مولفه " انگیزش " کمترین بار عاملی (۰/۷۷) را بر روی عوامل فردی دارا می‌باشد.

سوال اختصاصی ۲: تا چه میزان عوامل خارج از دانشگاه بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

جدول ۵: نتایج مربوط به بررسی تاثیر عوامل محیطی خارج از دانشگاه بر اخلاق پژوهشی

متغیر	عوامل	بار عاملی	خطا	آماره t	R ²	sig	نتیجه
عوامل محیطی خارج از دانشگاه	پژوهش و نگارش به غیر فارسی	۰/۸۸	-	-	۰/۷۷	<۰/۰۵	معتادار
	سوء استفاده از فناوری‌های جدید	۰/۸۱	۰/۰۳۹	۱۵/۶۲	۰/۶۶	<۰/۰۵	معتادار
اخلاق پژوهشی	تاثیر فرهنگ‌های متفاوت در اخلاق پژوهش	۰/۵۸	۰/۰۴۷	۹/۷۶	۰/۳۳	<۰/۰۵	معتادار
	عوامل محیطی خارج از دانشگاه	۰/۹۷	۰/۰۶۳	۱۵/۳۹	۰/۹۴	<۰/۰۵	معتادار

بر اساس اطلاعات جدول ۵ استنباط می‌گردد که ضریب استاندارد (بار عاملی مرتبه دوم) " عوامل محیطی خارج از دانشگاه " ۰/۹۷ برآورد شده که تاثیر آن با توجه به مقدار $p < ۰/۰۵$ و $t = ۱۵/۳۹$ معتادار شده است. با توجه به مقدار ضریب تعیین، "عوامل محیطی خارج از دانشگاه" ۹۴ درصد واریانس اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم را تبیین می‌کند. مولفه‌های "پژوهش و نگارش به غیر فارسی"، "سوء استفاده از فناوری‌های جدید" و "تاثیر فرهنگ‌های متفاوت در اخلاق پژوهش" دارای تاثیر معناداری بر عوامل محیطی خارج از دانشگاه می‌باشند. از میان مولفه‌های عوامل محیطی خارج از دانشگاه، مولفه "پژوهش و نگارش به غیر فارسی" دارای بیشترین بار عاملی مرتبه اول (۰/۸۸) می‌باشد. بنابراین از بیشترین سهم در اندازه‌گیری عوامل محیطی خارج از دانشگاه برخوردار می‌باشد. براساس ضریب تعیین (R²) محاسبه شده ۷۷ درصد واریانس عوامل محیطی خارج از دانشگاه توسط مولفه "پژوهش و نگارش به غیر فارسی" تبیین می‌شود. مولفه "سوء استفاده از فناوری‌های جدید" دارای بار عاملی مرتبه اول (۰/۸۱) و مولفه "تاثیر فرهنگ‌های متفاوت در اخلاق پژوهش" کمترین بار عاملی (۰/۵۸) را بر روی عوامل محیطی خارج از دانشگاه دارا می‌باشد.

سوال اختصاصی ۳: تا چه میزان عوامل محیطی داخل دانشگاه بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد؟

جدول ۶: نتایج مربوط به بررسی تاثیر عوامل محیطی داخل دانشگاه بر اخلاق پژوهشی

نتیجه	sig	R ²	آماره t	خطا	بار عاملی	عوامل	متغیر
معتادار	<۰/۰۵	۰/۷۸	-	-	۰/۸۸	فشارهای محیطی و رقابت برای ارتقاء	عوامل محیطی داخل دانشگاه
معتادار	<۰/۰۵	۰/۲۹	۷/۲۵	۰/۰۶۹	۰/۵۴	خلاء نظارتی و کنترلی و ضعف مقررات در برابر بی اخلاقی‌ها	
معتادار	<۰/۰۵	۰/۶۷	۱۲/۵۹	۰/۰۶۴	۰/۸۲	عوامل محیطی داخل دانشگاه	اخلاق پژوهشی

بر اساس اطلاعات جدول ۶ استنباط می‌گردد که ضریب استاندارد (بار عاملی مرتبه دوم) " عوامل محیطی داخل دانشگاه " ۰/۸۲ برآورد شده که تاثیر آن با توجه به مقدار $p < ۰/۰۵$ و $t = ۱۲/۵۹$ معتادار شده است. با توجه به مقدار ضریب تعیین، " عوامل محیطی داخل دانشگاه " ۶۷ درصد واریانس اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم را تبیین می‌کند. مولفه‌های "فشارهای محیطی و رقابت برای ارتقاء" و "خلاء نظارتی و کنترلی و ضعف مقررات در برابر بی اخلاقی‌ها" دارای تاثیر معناداری بر عوامل محیطی داخل دانشگاه می‌باشند. از میان مولفه‌های عوامل محیطی داخل دانشگاه، مولفه " فشارهای محیطی و رقابت برای ارتقاء" دارای بیشترین بار عاملی مرتبه اول (۰/۸۸) می‌باشد. بنابراین از بیشترین سهم در اندازه‌گیری عوامل محیطی داخل دانشگاه برخوردار می‌باشد. براساس ضریب تعیین (R^2) محاسبه شده ۷۸ درصد واریانس عوامل محیطی داخل دانشگاه توسط مولفه "شخصیت" تبیین می‌شود. مولفه "خلاء نظارتی و کنترلی و ضعف مقررات در برابر بی اخلاقی‌ها" کمترین بار عاملی (۰/۵۴) را بر روی عوامل محیطی داخل دانشگاه دارا می‌باشد.

نتیجه گیری

یافته حاصل از سوال فرعی ۱ که نشان داد عوامل فردی بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس استان قم تاثیر دارد با یافته‌های پژوهش فیچر و همکاران (۲۰۱۱)، فردریک (۲۰۱۳)، محمد داودی و همکار (۱۳۹۶)، راستگو (۱۳۹۲)، مصباحی و عباس زاده (۱۳۹۲)، مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۳)، جمیلی، سدیدپور (۱۳۹۳)، اسلامی اردکانی (۱۳۹۰)،

امیری و همکاران (۱۳۹۱)، ریچاردتون، مکمولن (۲۰۰۷)، قاسم زاده و همکاران (۱۳۹۱)، جاویدی و بهمن آبادی (۱۳۹۳)، لاورانس (۲۰۱۱)، لی، کساران (۲۰۱۲) مرتبط و مطابقت دارد.

قابلیت‌ها و توانایی‌ها در سطح فردی از عواملی است که برای اخلاق پژوهشی ضروری می‌باشد. برای اینکه پژوهش با موفقیت انجام شود و پژوهشگر به اهداف از پیش تعیین شده دست پیدا کند، به افرادی نیاز دارند که از دانش و شناخت کافی نسبت به معیارهای، موازین اخلاقی و قراردادهای دانشگاهی در این زمینه میباید و مهارت‌های مرتبط با انجام وظیفه برخوردار باشند. عامل فردی مانند شخصیت، انگیزش و نگرش در اخلاق پژوهشی موثر است. شخصیت نقش بسیار مهمی در تعیین اخلاق پژوهشی ایفا می‌کند. با توجه به تفاوت عوامل آگاهی از موازین کدهای اخلاقی، خود فهمی و استقلال حرفه در اخلاق، توانمندسازی و آموزش صحیح محققان در نظام آموزشی، مالی و اقتصادی، دین و باورهای دینی به پژوهشگر کمک کرده که یاد بگیرند چه زمانی و از کدام عامل برانگیزاننده استفاده کنند و چگونه اثر آن را تقویت نمایند. از آن جاییکه پژوهشگر خلاق و نوآور از قدرت تخیل بالایی برخوردارند، می‌توانند نظرات جدیدی ارائه نمایند. تا پژوهش از عملکرد بهتر و بالاتری برخوردار باشد. وجود پژوهشگر خلاق و نوآور برای دانشگاه و جامعه و سازمان امری حیاتی محسوب می‌شوند.

یافته حاصل از سوال فرعی ۲ که نشان داد عوامل محیطی داخل دانشگاه بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس استان قم تاثیر دارد با یافته‌های پژوهش‌گران دیگر از جمله قاسم زاده (۱۳۹۳)، شریفی (۱۳۸۴)، مطلبی فرد و همکاران (۱۳۹۱)، محمد داودی و همکار (۱۳۹۶)، امیری و همکاران و همکاران (۱۳۹۰)، آزاده و واعظ (۱۳۹۱)، لاورنس (۲۰۱۱)، جمیلی و سدیدپور (۱۳۹۳) مرتبط و مطابقت دارد. با توجه به اینکه نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های پیشینه پژوهش هم‌خوانی دارد.

در عصری که جامعه‌ی دانشی همراه با اقتصاد دانش محور در حال ظهور است، ورود فن آوری اطلاعات و ارتباطات به عرصه آموزش و پرورش، تغییرات و تحولاتی را ایجاد نموده است. تغییر نقش‌ها، ایجاد مسئولیت‌های جدید و ایجاد تغییرات پی در پی همگی از تأثیر حضور این فن آوری در نظام‌های آموزشی است. فناوری اطلاعات فرصتی را برای کشورهای جهان سوم ایجاد کرده است تا بتوانند خود را به کشورهای توسعه یافته نزدیک کنند. کشورهای گوناگون طی دهه گذشته کوشش بسیاری در جهت تحقق انقلاب آموزشی کرده اند و پیش بینی می‌شود طی دهه‌های آینده نیز این پدیده، یعنی فناوری اطلاعات، حضور خود را در حکم یکی از محورهای اساسی و نوآوری در صحنه تعلیم و تربیت جهان حفظ کند. بکارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات که به گردآوری، سازماندهی، ذخیره و نشر اطلاعات با استفاده از ابزار رایانه ای و مخابراتی می‌پردازد، یک منبع قدرت در دانشگاه‌ها و عاملی مهم در اخلاق پژوهشی است.

فناوری در کمیت و کیفیت اخلاق پژوهشی تاثیر گذار است و به جریان اطلاعات و ذخیره سازی سرعت می‌بخشد. بهره مندی از دانش روز و داشتن سواد اطلاعاتی و کسب فناوری‌های نوین در عملکرد بهتر پژوهشگر می‌باشد. فرهنگ مجموعه ای از ارزشها، باورها، درک و استنباط و شیوه‌های تفکر یا اندیشیدن و همان چیزی است که بعنوان یک پدیده درست به افراد آموزش داده می‌شود. هدف فرهنگ در پژوهشگر آن است نسبت به باورها و ارزش‌های باور نکرده تعهد ایجاد کند. تفسیر و شناسایی محتوای فرهنگی مستلزم این است که افراد با توجه به ویژگیهای قابل مشاهده چیزهایی را درک کنند و نتیجه بگیرند. آداب معاشرت بخشی از ادب اجتماعی فرد است، که بروزدهنده شخصیت و اخلاق فرد است. هر قدر نظام آموزشی سرمایه گذاری بیشتری در حوزه نهادینه سازی رفتار شایسته اجتماعی و فرهنگی انجام دهد، باعث بالا بردن اعتبار و ارزش افراد می‌شود، بطوریکه جامعه بر این افراد ارجح می‌نهد و این خود از هر جهت تقویت کننده روح انسان و افزایش کارایی آنان می‌شود.

یافته حاصل از سوال فرعی ۳ که نشان داد عوامل محیط داخل دانشگاه بر اخلاق پژوهشی دانشجویان دختر دانشگاه فرهنگیان پردیس حضرت معصومه استان قم تاثیر دارد با یافته‌های پژوهشگران دیگر از جمله بهمن آبادی و همکاران (۱۳۹۳) و خالقی (۱۳۹۲) و لی، کسارانا (۲۰۱۲)، بهادری (۱۳۹۳)، راستگو (۱۳۹۲)، فیچر و همکاران (۲۰۱۲) و امیری و همکاران (۱۳۹۱)، مرتبط و مطابقت دارد.

ساختار در دانشگاه مجموعه قوانین و مقررات که یک سازمان بر اثر ساز و کارهای هماهنگی رسمی و الگوهای تعاملی خاص خود پیدا می‌کنند. برای اینکه پژوهش با موفقیت انجام شود و پژوهشگر به اهداف از پیش تعیین شده و مشترک دست پیدا کنند، دانشگاه باید با برگزاری جلسات بررسی پیشرفت، همراستایی با قوانین و مقررات، تصمیم گیری بر اساس اتفاق نظر اعضای هیات علمی دانشگاه، میتواند بازخورد مثبت و نظارت و مرور بر کار خود و پژوهش داشته باشند. پژوهشگران باید قوانین و مقررات پژوهش را یاد بگیرند، نه تنها برای موفقیت فردی بلکه نسبت به سرافراز جامعه و دانشگاه احساس مسئولیت کنند. دانشگاه فرصت هایی را برای پژوهشگر فراهم می‌کند تا از اساتید و پژوهشگران موفق و با تجربه خود یاد بگیرند و به دیگران نیز از طریق با هم کار کردن و به اشتراک گذاشتن اطلاعات کمک نمایند، تا موجبات افزایش پژوهش و در پی آن منجر به اثربخشی سازمان و جامعه و اهداف آن شود. به عبارت دیگر، سیاست‌های مشخص در برخورد با تخلفات پژوهشی، وجود قوانین و قواعد واضح و صریح در برخورد با سوء رفتارهای پژوهشی در دانشگاه و موسسات پژوهشی، وجود نهادهای متولی پیگیری کننده تخلفات اخلاق پژوهشی نیز عامل موثری در گسترش اخلاقی‌های پژوهش است. در پژوهش حاضر عامل فشارهای محیطی و رقابت برای ارتقاء در بین عوامل محیطی داخلی

دانشگاه در خصوص تاثیرگذاری بر اخلاق پژوهشی بیشترین رتبه را بدست آورده است. با عنایت به اهمیت روزافزون جایگاه اخلاق پژوهشی در دانشگاه و نیز تاثیر بسیار مهم آن بر توانمندی منابع انسانی به عنوان کلیدی ترین منابع سازمان، و به منظور حفظ مزیت‌های رقابتی سازمان لازم است مهارت‌ها و توانایی‌های مورد نیاز برای پژوهش موفق در سطح دانشگاه و جامعه از طریق آموزش‌های نوین و به روز صورت گیرد. کسب آموزش‌های لازم از مهمترین فاکتورهای ضروری برای همکاری و تعامل موثر در اخلاق پژوهشی می‌باشد. لذا جهت رشد و آموزش، ضروری است برنامه ریزی صحیح انجام گیرد. کنترل دقیق توسط اساتید، اطلاع دادن افراد از منشورهای اخلاقی و گاه رفتار اساتید در مواجهه با دانشجویان، همگی حاکی از جلوگیری از ارتکاب سوء رفتارهای آموزشی و پژوهشی هستند.

پیشنهاد‌های پژوهشی

- ایجاد تعامل و ارتباط بین دانشجویان و اساتید
- افزایش نگرش مثبت در دانشجویان
- وضع قوانین دقیق و سختگیرانه تر در مورد عدم رعایت موازین اخلاق پژوهشی توسط دانشجویان و پژوهشگران
- آگاهی دادن به دانشجویان درباره موازین کد اخلاقی
- افزایش اعتبارات و امکانات پژوهشی و شرایط مناسب جهت فعالیت‌های پژوهشی
- ایجاد واحدهای درسی در زمینه توسعه اخلاق پژوهشی و تبیین موازین آن برای دانشجویان
- تغییر نگرش و عملکرد اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی نسبت به پژوهش و رعایت موازین اخلاق پژوهش
- آزادی علمی و استقلال دانشگاهی و همچنین ایجاد محیطی پویا، امن و به دور از فشارها و تنشهای سیاسی و مدیریتی و غیره به منظور انجام مطلوب فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و فناوری، به عنوان حقی مسلم برای اعضای هیات علمی و دانشجویان
- ارتباط و تعامل دانشجویان با مراکز پژوهشی، دانشگاه‌ها و مشاورین و استفاده عملی از اطلاعات، مهارت‌ها و توانایی هایشان
- آشنایی پژوهشگر با پژوهش و نگارش غیر فارسی

کتابنامه

- اردشیر لاریجانی، محمد باقر و فرزانه زاهدی (۱۳۸۶). نظریه‌ی بر کمیته‌های اخلاق در پژوهش در جهان و ایران. مجله دیابت و لیپید ایران. ۵ (۴)
- آزاده، فریدون و ریحانه واعظ (۱۳۹۱). صحت استنادها در پایان نامه‌های دوره دکتری تخصصی پزشکی دانشگاه تبریز و میزان مطابقت آنها با شیوه نامه ونکور. مدیریت اطلاعات سلامت. ۹ (۱)
- اسلامی اردکانی، سیدحسین (۱۳۹۰). درآمدی بر اخلاق پژوهش در علوم انسانی و اسلامی، تهران: نشر پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- اسلامیان، حسین، لیلا فرقانی، فاطمه دانشمند و نازیلا ابراهیمی (۱۳۹۳). تاملی بر اخلاقی پژوهش در آموزش عالی، تهران: نشر ارسطو.
- امیری، محمد اصغر، احمد خامسان و محسن آیتی. (۱۳۹۰). شرافت علمی در نظام آموزش عالی: مقایسه تطبیقی دانشگاه‌های منتخب آمریکا، بریتانیا و ایران. فصل نامه اخلاق در علوم رفتاری. ۷ (۴)
- بهمن آبادی، سمیه، طاهره کلاته جعفری آبادی و بختیار شعبانی ورکی. (۱۳۹۱). بررسی میزان رعایت اخلاق پژوهش در رساله‌های دکتری گروه علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد در طی سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه فردوسی مشهد.
- توفیقی داریان، جعفر (۱۳۸۸). ضرورت کیفیت در آموزش عالی، نشریه صنعت و دانشگاه، دوره ۲ شماره ۵-۶، از صص ۵-۱۰.
- حیدری، اکرم؛ فریبا اصغری و سیدحسین عادل. (۱۳۸۹). ارائه یک مدل جهت پایش اخلاقی طرح‌های پژوهشی با سوژه انسانی در ایران. مجله اخلاق و تاریخ پزشکی. ۳ (۵)
- جوادی، محسن (۱۳۹۱) اخلاق پژوهش مبانی و مسایل، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ویراست چهارم.
- جمیلی، فاطمه و سدیدپور، سمانه (۱۳۹۳). کدهای اخلاقی پژوهش در تجربه‌های زیسته نخبگان علوم اجتماعی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. سال نهم. شماره ۴
- خنیر، حسین، حامد بردبار و فریبا فروغی قمی (۱۳۹۰). تبیین مولفه‌های اخلاق و فرهنگی در پژوهش. فصلنامه معرفت اخلاقی. شماره ۶ صص ۸۵-۱۰۴.
- شریفی، احمد حسین (۱۳۸۴). اخلاق و پژوهش. فصلنامه پژوهش. پیش شماره دوم
- داود زاده، علی (۱۳۹۲). بررسی وضعیت اخلاق پژوهشی در تدوین پایان نامه‌های دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته های فنی و مهندسی دانشگاه‌های دولتی. دانشگاه شهید بهشتی تهران.

- فتحتی و اجارگاه، کوروش؛ عارفی، محبوبه و فروز جلیلی نیا(۱۳۸۹)، بررسی برنامه‌های درسی پنهان در پایان نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی. فصلنامه مطالعات برنامه‌درسی آموزش عالی، شماره ۱.
- قاسم زاده، نازآفرین، نازیلا نیک روان فرد، محمد حسین رحیمی راد، سارا موسوی پور و فاطمه فرامرزی رزینی، مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی، خرداد ۱۳۹۲، دوره ۶، شماره ۲، ص ۶۷-۸۵.
- فرامرز قراملکی، احد(۱۳۸۳). خاستگاه اخلاق پژوهش. آئینه میراث، سال دوم. شماره ۲۷. ص ۷-۱۷.
- لشکربلوکی، مجتبی(۱۳۸۷). چارچوب تدوین ارزش‌ها و اخلاق حرفه ای پژوهش‌های علمی و فناوری. فصلنامه اخلاق در علوم فناوری. سال سوم. شماره‌های ۱ و ۲
- محمد داودی، امیر حسین و بهادری، سعید(۱۳۹۶). تعیین عوامل موثر بر اخلاق حرفه ای معلمان استان قم. فصلنامه علمی -پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، سال هشتم، شماره ۳، پاییز ۹۶، پیاپی ۳۱. ص ۱۶۵-۱۸۶.
- محمد داودی، امیر حسین، عزت اشتری(۱۳۹۴). راهنمایی گام به گام تدوین پروپزال و نگارش پایان نامه کارشناسی ارشد و دکتری، نشر روان شناسی و هنر، تهران.
- محمد داودی؛ امیرحسین، نادرقلی قورچیان؛ طلیعه مقیمی و مرجان سبزواری(۱۳۹۳). رابطه اخلاق پژوهشی و هوش معنوی با روحیه علمی دانشجویان دانشکده مدیریت اقتصاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، مجله نوآوری‌های آموزشی، شماره ۱، ص ۹۳-۱۱۹.
- مطلبی فرد، علیرضا، حمید رضا آراسته، هدیه محبت و مهدی دستا(۱۳۹۱). اخلاق پژوهش در آموزش عالی: ویژگی‌های فردی و مسئولیت فردی و حرفه ای پژوهشگران. فصلنامه اطلاع رسانی و کتابداری. شماره ۱۹.
- مبشر، مینا؛ موسوی، فاطمه، نخعی، نوذر، شببانی، وحید (۱۳۸۵). بررسی رعایت اصول اخلاق در پژوهش بر حیوانات آزمایشگاهی به روش کیفی. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، شماره ۱.
- محمودی، علی.(۱۳۸۶). نگرشی فلسفی بر اخلاق در پژوهش. تهران: فصلنامه مطالعات معرفتی دردانشگاه اسلامی. شماره ۳۶، ص ۱۲۹-۱۵۰.
- مهارتی، یعقوب، برومند، الهام و هدیه لقمانی.(۱۳۹۳). اخلاق در فرایند پژوهش علمی، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، سال نهم، شماره ۱، ص ۱-۱۰.

Babalola, Y.T.(2012). Awareness and incidence of plagiarism among undergraduates in a Nigerian private university. African Journal of Library, Archives Information Science, 22, 53.

Berlink, R.G.(2011). The academic plagiarism and its punishments-a review. Revista Brasileira de farmacognosia, 21(3), 365-372

Bohner, G, & Dickel ,N.(2011).Attitudes and attitude change .Annual review of psychology ,62,391-417

Brock G. (2000).Guidelines for The Responsible Conduct Of Researchers:General Principles. Availableat:http://www.uky.edu/HES_gwbrock/RCRCODE.Accessed:11 DEC.2007

Busher,H.(2005).Ethics of Educational Research: An agenda for discussion. School of Education, University of Leicester. Retrieved from, Available At :URL <http://www.aub.edu.lb>

Cross,M.(2007).Policing plagiarism .BMJ :British Medical Journal ,335(7627),963.

Deci,E.L.,&Ryan,R.M.(2000).The "what" and "why" of goal pursuits: Human need and the self-determination of behavior .Psychological inquiry ,11(4),227-268

Fischer,B.,& Zig mond,M.J,(2011).Educational approaches for discouraging plagiarism. Urologic Oncology :Seminars and Original Investigations (vol.29,pp.100-103).

Frederick Grinnell(2013). Research Integrity and Everyday Practice of Science ,Science and Ethics,19:685-701,dol 10.1007/sl 1948-012-9376-5

Frey ,R.G.,& Wellman,C.H.(2003).A Companion to Applied Ethics, Blackwell companions to philosophy ,Malden, MA :Blackwell Pub

Grinnell ,f.(2013).Research integrity and everyday practice of science .Sci Eng Ethics, ,vol 19,۴۴.685-701.

Kjellstro`m, S. & B. Fridlund. (2010). Status and Trends of Research Ethics in Swedish Nurses' Dissertations. Nursing Ethics .17(3). 383-392.

Lawrence, D. J. (2011). Human Subject Research: Reporting Ethics Approval and Informed Consent in 3 Chiropractic Journals. Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics. 34(9). 627-633

Heitman,E.,& Litewka,S.(2011).International perspectives on plagiarism and consideration for teaching international trainees ,Urologic Oncology: Seminars and Original Investigations (vol.29,pp.104-108).Elsevier

Julius A. ,(2011). Mollet Ethical Issues in Social Science Research in Developing Countries: Useful or Symbolic Flinders University .Australian Nation Al University: Retrieved from Internet.

Richardson S.,McMullan M.(2007).Research Ethics in the UK :What Can Sociology Latimer,B.W.(1976).Developing multihospital arrangements: some practical considerations. Hospital Progress, 57(10),62-67

Yarborough,M. & Hunter, L. (2013). Teaching Research Ethics Better: Focus on Excellent Science, Not Bad Scientists, and HHS Public Access. Skandalis J.E. & Mirilas.P.(2004).Plagiarism .ARCHSURG,139,1022-1024.